

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 19 februari 1924 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapitalökning å statens under kommunikationsdepartementet hörande utlåningsfonder.

(4:e avd.)

**Allmänna
järnvägs-
lånefonden.**

1:o) Uti den till riksdagen den 2 januari 1924 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1924—1925 har Kungl. Maj:t beträffande statens utlåningsfonder, under återopande av det vid propositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning: bil. 1» fogade statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen (punkt 29) att för avsättning till allmänna järnväglånefonden för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 96 av återopade statsrådsprotokollet.

Departementschefen anför följande:

»Alltsedan år 1871 har riksdagen för särskilda femårsperioder till Kungl. Maj:ts förfogande ställt ett bestämt anslag att i enlighet med av riksdagen fastställda villkor utgå såsom lån till enskilda järnvägsanläggningar. Senast skedde detta år 1923, då riksdagen, i enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, till låneunderstöd för enskilda järnvägar beviljade och ställde till Kungl. Maj:ts förfogande ett anslag av 5,000,000 kronor, att utgå under budgetåren 1924—1929 med 1,000,000 kronor för varje budgetår, dock så, att belopp, som ej blivit till utgående under ett av dessa budgetår anvisat, finge för ett efterföljande budgetår av samma femårsperiod disponeras. Därjämte anvisade riksdagen av det av år 1916 års riksdag för samma ändamål beviljade anslaget av 7,500,000 kronor för budgetåret 1923—1924 återstående belopp, 750,000 kronor.

Av det av 1916 års riksdag beviljade anslaget å 7,500,000 kronor, hava tagits i anspråk tillhoppa 7,463,500 kronor, vadan endast 36,500 kronor återstå odisponerade.

I en till mig avgiven promemoria har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen angivit de planerade järnvägsföretag, för vilka understöd från fonden sökas. Därest alla företagen skulle komma till utförande, skulle erfordras ett lånebelopp av omkring 17,000,000 kronor. Styrelsen anser det för närvarande icke förefinnas anledning att föreslå någon ändring i planen för avsättning till den av riksdagen beslutade fonden för budgetåren 1924—1929.

I enlighet med riksdagens beslut torde till fonden för budgetåret 1924—1925 böra avsättas ett belopp av 1,000,000 kronor. På sätt chefen för finansdepartementet senare denna dag kommer att närmare utveckla, torde av nämnda belopp 800,000 kronor böra utgå av lånemedel och 200,000 kronor av andra statsinkomster än lånemedel.»

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för avsättning till *allmänna järnvägslånefonden* för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

2:o) Kungl. Maj:t har (punkt 30) föreslagit riksdagen att för avsättning till fonden för att underlätta åstadkommande av bibanor i vissa delar av riket för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 2,400,000 kronor. Fonden för bibanor i vissa delar av riket.

Departementschefen anför bl. a. följande:

»Ur fonden hava disponerats såsom låneunderstöd åt Billingsfors—Arvika järnväg med bibana från Järnskog till Skillingsfors 8,636,400 kronor, åt Åmål—Årjängs järnväg 5,600,000 kronor och åt Limedsforsen—Särna järnväg 5,140,000 kronor eller tillhopa 19,376,400 kronor. Av fonden återstå sålunda odisponerade 4,623,600 kronor.

Enligt vad jag inhämtat, pågå numera arbetena å samtliga nyssnämnda järnvägsbyggnader. De av de senaste riksdagarna beslutade förskjutningarna av avsättningarna till fonden torde hava medfört en viss förskjutning i tiden för företagens färdigställande. En ytterligare utsträckning av banornas byggnadstid torde emellertid ej lämpligen böra äga rum. Då det tillika kan befinnas önskvärt att under budgetåret 1924—1925 kunna lämna låneunderstöd från ifrågavarande fond åt ännu något enskilt järnvägsföretag, torde den beslutade avsättningen för budgetåret 1924—1925 av 2,400,000 kronor böra ske. På sätt chefen för finansdepartementet senare denna dag kommer att närmare utveckla, torde av nämnda belopp 1,200,000 kronor böra utgå av lånemedel och likaledes 1,200,000 kronor av andra statsinkomster än lånemedel.»

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag får utskottet hemställa,

att riksdagen må för avsättning till *fonden för att underlätta åstadkommande av bibanor i vissa delar av riket* för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 2,400,000 kronor.

3:o) Kungl. Maj:t har (punkt 31) föreslagit riksdagen dels såsom kapitalökning för vattenkraftslånefonden för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor; dels ock förklara, att från och med den 1 juli 1924 räntan å lån, som beviljats från fonden före den 1 juli 1922, skall utgå efter en räntefot av fem procent, dock under det i ovannämnda statsrådsprotokoll förordade villkor. Vattenkraftslånefonden.

Med anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1919 års lagtima riksdag beslutat inrättandet av den så kallade vattenkraftslånefonden. Allmänna bestämmelser för lån från fonden hava, i enlighet med vissa

av riksdagen godkända huvudgrunder, fastställt av Kungl. Maj:t genom kungörelse den 19 december 1919 (nr 787). Ändringar däri hava vidtagits genom kungörelser den 1 april 1921 (nr 138), den 9 juni 1922 (nr 259) och den 27 april 1923 (nr 92). Enligt nu gällande bestämmelser må lån från fonden beviljas menigheter, bolag, föreningar eller enskilda dels till företag, vilka avse utbyggande av statens vattenfall eller tillgodogörande av enskilda tillhöriga vattenfall, då tillgodogörandet är av mera allmänt intresse, dels till vissa mindre lokala vattenkraftsanläggningar för distribution inom orten av elektrisk energi, dels ock till vattenregleringsföretag, då dessa äro av allmänna betydelse. Lånen skola i främsta rummet avse tillgodogörande av förut ej utnyttjade kraftkällor, men må jämväl beviljas till redan utförd eller under byggnad varande anläggning. Räntan, som ursprungligen var bestämd till 5½ procent, höjdes sedermera till 6 procent i avseende å lån, som beviljades efter ingången av juli 1921, samt utgör numera för efter den 1 juli 1922 beviljade lån 5 procent.

Såsom kapitalökning för fonden har riksdagen för vart och ett av åren 1920—1922 samt budgetåret 1923—1924 anvisat ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor eller sålunda tillhoppa 8,000,000 kronor.

Den nu gjorda framställningen om en ytterligare avsättning av 500,000 kronor till fonden står i överensstämmelse med från kommerskollegium och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framkommet förslag.

Beträffande den föreslagna räntesänkningen för vissa äldre lån har departementschefen anfört följande:

»Enligt vad jag inhämtat från riksgäldskontoret, utgör den effektiva medelräntan för den fonderade statsskulden för närvarande omkring 4,8 procent. Huruvida denna siffra under den närmaste framtiden kommer att undergå någon ändring är svårt att nu bedöma. Med hänsyn till berörda medelräntas nuvarande storlek synes emellertid böra tagas i övervägande, huruvida ej en räntesänkning bör medgivas beträffande de lån, som utlämnats från vattenkraftslånefonden före den 1 juli 1922. Såsom kommerskollegium samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört, torde de kraftföretag, varom nu är fråga, under rådande svåra ekonomiska förhållanden böra beredas någon lättnad i den tunga, som förräntningen av deras ovanligt höga anläggningskostnader onekligen innebär. Då härtill kommer, att en räntesänkning för dessa låntagare skulle stå i överensstämmelse med den princip, som i enahanda avseende följts i fråga om de vid 1922 och 1923 års riksdagar genomförda sänkningarna av räntan å lån från fonden för rederinäringens understödjande och fonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri, anser jag mig böra tillstyrka, att räntan å de före den 1 juli 1922 utlämnade lån från vattenkraftslånefonden från och med den 1 juli 1924 må utgå efter en räntefot av 5 procent. Såsom villkor för åtnjutande av en dylik räntesänkning torde emellertid böra stadgas, att, därest den effektiva medelräntan för statens upplåning skulle ökas, vederbörande låntagare skall vara skyldig vidkännas den höjning av räntan å sitt lån, som Kungl. Maj:t finner gott bestämma, dock ej utöver den räntefot, som gällde för lånet, då det beviljades. Vad angår de statsfinansiella konsekvenserna av den förordade räntesänkningen, har jag inhämtat, att med en räntefot av 5 procent för ifrågavarande äldre lån en minskning i statsverkets inkomster av omkring 15,000 kronor för år kommer att inträda.»

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot anvisande av nytt anslag för ändamålet och som ej heller velat motsätta sig det framkomna förslaget om sänkning av räntan till 5 procent jämväl för vissa äldre lån, får alltså hemställa,

*Utskottets
yttrande.*

att riksdagen må

a) såsom kapitalökning för *vattenkraftslånefonden* för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor;

b) förklara, att från och med den 1 juli 1924 räntan å lån, som beviljats från fonden före den 1 juli 1922, skall utgå efter en räntefot av fem procent, dock under det i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 förordade villkor.

4:o) Beträffande sättet för täckande av de under punkterna 1—3 härövan tillstyrkta anslagen, vilka av Kungl. Maj:t föreslagits skola helt eller delvis utgå av lånemedel, kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande; vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 19 februari 1924.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: se under utlåtandet nr 12.